

Міністерство освіти і науки України
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія

ГАЛЬЧАК ТЕТЯНА ВІТАЛІЇВНА

УДК 371.134:81'25(043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ
НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ
У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Хмельницький – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Романишина Людмила Михайлівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія,
завідувач кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Коваль Тамара Іванівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
професор кафедри методики викладання іноземних
мов й інформаційно-комунікаційних технологій;

кандидат педагогічних наук, доцент
Соболь Наталія Миколаївна,
Хмельницький національний університет, доцент
кафедри іноземної філології.

Захист відбудеться «02» березня 2017 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 70.145.01 у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії за адресою: зала засідань, вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії за адресою: вул. Проскурівського підпілля, 139, м. Хмельницький, 29013; та на сайті академії за адресою: www.kgra.km.ua.

Автореферат розісланий «27» січня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. С. Крищук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Оновлення змісту освіти, орієнтація на новий тип світогляду, що відповідає соціокультурним викликам епохи, пріоритетність формування в студентській молоді ключових компетенцій мають позначатися на професійних та особистісних якостях перекладача-професіонала. Нині вищі навчальні заклади повинні бути орієнтовані на формування компетентного перекладача, котрий володіє цілісними, системними знаннями мови, літератури, є висококультурною людиною, провідником ідей державотворення та демократичних змін. Професія перекладача вимагає різноманітних знань (лінгвістичних, екстралінгвістичних, загальнокультурних), а також знань, необхідних для перекладу в спеціальних галузях (економіці, юриспруденції, політиці, освіті, медицині та ін.), сформованого професійного світогляду (система узагальнених поглядів на світ професії, яка динамічно розвивається, її роль і місце в соціумі, що визначають ставлення до галузі міжкультурної, іншомовної та міжособистісної комунікації, до самого себе як суб'єкта професійної перекладацької діяльності).

Кваліфікований перекладач має не лише виконувати, але й сприймати і моделювати перспективу професійної діяльності. Багатогранний характер перекладацької діяльності висуває до підготовки кваліфікованих фахівців достатньо високі вимоги. Адже професія перекладача має особливості: досконало володіти мовою; швидко формулювати висловлювання; уміти використовувати фразеологічний ряд для висловлювання певної думки; утримувати в пам'яті мовленнєві продукти різного обсягу; уміти переходити із однієї мови на іншу; толерантно ставитися до співрозмовників із різним соціальним статусом і рівнем володіння мовою. Усе це потребує від перекладача спеціальних знань, умінь і навичок – перекладацьких, педагогічних, методичних, дидактичних, психологічних, культурологічних. З огляду на це, необхідне переосмислення концептуальних підходів до професійної підготовки перекладачів відповідно до змін, задекларованих у законі України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Концепції гуманітарного розвитку України на період до 2020 р.» (2012 р.) та «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» (2013 р.).

Останнє десятиріччя характеризується впровадженням педагогічних інновацій в освітньому просторі ВНЗ. Модернізація професійної підготовки майбутніх перекладачів активізує оновлення навчально-методичної бази, підвищення рівня вимог до студентів. На порядок денний виходять потреби вдосконалення якості освітнього продукту, підвищення рівня доступності та ефективності інноваційних методів і засобів навчання, які базуються на компетентнісному підході до професійної підготовки майбутніх перекладачів.

Проблема професійної підготовки завжди була актуальною у вітчизняній педагогіці та психології. Значний внесок у вивчення структури професійної діяльності зробили дослідження Н. Авшенюка, В. Борисова, М. Дьяченка, Л. Кандибовича, В. Загвязінського, І. Зязюна, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна, В. Чайки та ін. Питання інтенсифікації та оптимізації навчального процесу у ВНЗ

вивчали А. Алексюк, І. Бех, М. Євтух, С. Максимюк, Н. Ничкало та ін. Моделювання професійної підготовки студентів досліджували В. Беспалько, В. Ляудіс, Л. Пуховська, Н. Тализіна та ін.

Побудова професійної освіти на засадах компетентнісного підходу і його використання для оцінки якості професійної підготовки майбутніх фахівців перебували в центрі уваги В. Андрущенка, В. Баркасі, Н. Бібик, Л. Карпової, Я. Кодлюк, В. Лугового, Н. Нагорної, Л. Романишиної, А. Хуторського та ін. У низці досліджень детально розглядалися різні види професійної компетентності: комунікативна (О. Волченко, І. Гез, Н. Комісарова та ін.), соціокультурна (І. Закір'янова, Д. Іщенко, В. Сафонова, С. Шукліна та ін.), міжкультурна (В. Алімов, Є. Бистрай, Н. Гальськова та ін.). Теоретико-методологічні основи навчання іноземній мові як засобу міжкультурного спілкування отримали своє висвітлення в працях Г. Китайгородської, У. Літлвуда, С. Тер-Мінасової, В. Черниша та ін. У сучасній вітчизняній та зарубіжній педагогіці активно розробляють інноваційні підходи до вивчення іноземної мови у ВНЗ (В. Базуріна, Т. Коваль, Т. Крюкова, Л. Морська, В. Редько та ін.).

У дослідженнях Н. Соболя, І. Халєєвої, А. Швейцера, О. Шупти, А. Янковця та ін. запропоновані концепції, що розкривають основні напрями підвищення якості професійної підготовки майбутніх перекладачів. Проблему формування професійної компетентності перекладача в рамках дисциплін із перекладу висвітлено в працях І. Алексєєвої, В. Комісарова, Л. Латішева, Я. Левковської, Р. Міньяр-Белоручєва, З. Підручної, Є. Поршневої, М. Прозорової та ін. Ці дослідження сприяли накопиченню та систематизації наукової інформації з цієї проблеми, виявили провідну роль професійної компетентності в професійній діяльності перекладача. Проте, незважаючи на істотний інтерес учених і значимість отриманих ними результатів, практичні питання професійної підготовки майбутніх перекладачів у процесі вивчення фахових дисциплін на засадах компетентнісного підходу в них не розглядалися, не вироблено єдиного погляду на структуру та зміст професійної компетентності перекладача, не розроблено ефективних підходів до її формування у ВНЗ.

На основі проведеного аналізу психолого-педагогічної літератури та вивчення практичних аспектів організації професійної підготовки майбутніх перекладачів встановлено певні *суперечності* між:

- соціальним замовленням щодо впровадження педагогічних інновацій у підготовку професійно компетентних перекладачів і переважанням методик, розрахованих на механічне засвоєння формальних аспектів іноземної мови;

- потребою впровадження компетентнісного підходу в професійну підготовку майбутніх перекладачів і відсутністю розуміння професійної компетентності перекладача як комплексного феномену, що вимагає спеціально організованих умов;

- потребою в розробці змістового та методико-технологічного аспекту формування професійної компетентності майбутніх перекладачів у процесі вивчення фахових дисциплін та недостатньою розробленістю науково-методичного забезпечення цього процесу.

Таким чином, значення, актуальність проблеми, недостатня її теоретична розробка і практичне впровадження компетентнісного підходу в професійну підготовку майбутніх перекладачів, необхідність та можливість розв'язати виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження **«Підготовка майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу у процесі вивчення фахових дисциплін»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану наукової і науково-організаційної діяльності Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в межах науково-дослідної роботи «Управління процесом професійної адаптації особистості в системі неперервної педагогічної освіти» (номер державної реєстрації 0107U010127). Роль автора у виконанні науково-дослідної роботи полягає в розробці й теоретичному обґрунтуванні особливостей формування професійної компетентності майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу.

Тему дослідження затверджено вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 1 від 28.01.2016 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 3 від 29.03.2016 р.).

Мета дослідження полягає в розробці та впровадженні в освітній процес педагогічних умов і структурно-функціональної моделі для підвищення результативності професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу в процесі вивчення фахових дисциплін.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, визначити зміст і особливості професійної перекладацької діяльності на засадах компетентнісного підходу.

2. Дослідити сутність професійної компетентності майбутніх перекладачів, визначити її структуру, конкретизувати компоненти, уточнити критерії, показники та рівні її сформованості.

3. Проаналізувати потенціал компетентнісного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх перекладачів.

4. Виявити педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу та розробити структурно-функціональну модель такого процесу.

5. Експериментально перевірити результативність педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх перекладачів у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови та структурно-функціональна модель формування професійної компетентності майбутніх перекладачів при вивченні фахових дисциплін на засадах компетентнісного підходу.

Для досягнення мети й реалізації поставлених завдань було використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез,

систематизація, порівняння, індукція, дедукція, узагальнення навчально-методичної, психолого-педагогічної літератури, навчальних планів і програм – для визначення сучасного стану досліджуваної проблеми; моделювання – для розробки структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, спостереження, бесіди, тестування, інтерв'ювання), прогностичні (узагальнення незалежних характеристик, експертні оцінки) – з метою діагностики стану сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів; *педагогічний експеримент* (констатувальний і формувальний етапи) – з метою експериментальної перевірки педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів; методи *математичної статистики* із використанням F-критерію – для кількісної та якісної обробки результатів, отриманих під час експерименту і встановлення кількісних та якісних залежностей між явищами та процесами, що вивчалися, та аналізу достовірності, валідності й статистичної значущості отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше визначено і теоретично обґрунтовано* педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів на основі компетентнісного підходу (спрямованість навчального процесу в режим самоосвіти за рахунок актуалізації мотиваційної сфери студентів і стимулювання рефлексії; використання інтерактивного навчання як методико-технологічного інструменту в професійній підготовці; забезпечення комунікативно орієнтованого характеру професійної підготовки на основі ідей міжкультурної комунікації та продуктивної спільної діяльності); розроблено структурно-функціональну модель такого процесу зі складниками: мотиваційно-ціннісний блок (мета, завдання, наукові підходи, принципи навчання); операційно-діяльнісний блок (етапи підготовки, форми, методи і засоби та педагогічні умови); оцінювально-результативний блок (компоненти, критерії, рівні, результат);

– *конкретизовано* компоненти (лінгвістичний, соціокультурний, комунікативний) професійної компетентності майбутніх перекладачів, уточнено критерії (когнітивний, операційний, особистісний) та визначено показники за низьким, середнім та високим рівнями, уточнено формулювання наукової дефініції «професійна компетентність перекладача»;

– *удосконалено* освітній процес професійної підготовки майбутніх перекладачів у процесі вивчення дисциплін фахової підготовки на засадах компетентнісного підходу;

– *подальшого розвитку* набули зміст, форми та методи професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні методичних матеріалів для вдосконалення процесу формування професійної компетентності майбутніх перекладачів у процесі викладання навчальних дисциплін «Вступ до перекладознавства та основи теорії мовної комунікації», «Етика перекладача», «Лінгвокраїнознавство», «Практичний курс

основної іноземної мови», «Теорія перекладу», «Практика усного та письмового перекладу» та комплексного тестування для встановлення професійної придатності студентів до усного перекладу. Розроблено структуру портфоліо для дослідження стану сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів. Результати наукового дослідження можуть бути використані під час підготовки майбутніх перекладачів, а також у розробці навчальних програм та навчально-методичних матеріалів з метою формування в майбутніх перекладачів професійної компетентності. Основні положення та висновки дослідження можуть бути використані при написанні монографій, підручників, навчально-методичних посібників з теорії та методики професійної освіти, виконанні магістерських, дипломних, курсових робіт.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (довідка про впровадження № 14/15-2376 від 01.09.2016 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка про впровадження № 602/1 від 06.09.2016 р.), Міжнародного гуманітарного університету (довідка про впровадження № 426 від 12.09.2016 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка про впровадження № 1103-28/03 від 20.09.2016 р.), Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (довідка про впровадження № 57 від 20.09.2016 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати проведеного дослідження були предметом обговорень під час виступів на наукових, науково-практичних, науково-методичних конференціях різного рівня, серед яких: *міжнародні* – «Пріоритети германського і романського мовознавства» (Луцьк, 2010), «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість» (Острог, 2010), «Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах» (Львів, 2010), «Актуальні наукові дослідження в сучасному світі» (Переяслав-Хмельницький, 2016); *всеукраїнські* – «Підготовка фахівців у системі професійної освіти: проблеми, технології, перспективи» (Кривий Ріг, 2009), «Перспективні інновації у підготовці педагогічних та інженерних кадрів: теорія методологія, досвід» (Херсон, 2010), «Сучасна педагогіка та психологія: від теорії до практики» (Запоріжжя, 2016).

Результати дослідження обговорювалися та отримали схвалення на звітних конференціях, засіданнях і наукових семінарах кафедри педагогіки Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії.

Публікації. Результати дослідження висвітлено в 15 одноосібних наукових публікаціях автора, з яких 6 відображають основні наукові результати дисертації (зокрема, 1 публікація в зарубіжному науковому виданні), 6 – апробаційного характеру, 3 праці, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (248 найменувань, з них 18 – іноземними мовами), додатків (8 на 91 сторінці). Загальний обсяг дисертації становить 290 сторінок друкованого тексту, основний

зміст викладено на 172 сторінках. Роботу ілюстровано 12 таблицями та 10 рисунками.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми та вказано її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, окреслено методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, представлено відомості про впровадження, апробацію та опублікування результатів дослідження; вказано структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** – «Теоретичні основи підготовки майбутніх перекладачів до професійної діяльності» – охарактеризовано професійну діяльність майбутніх перекладачів та зміст їхньої професійної підготовки у ВНЗ; висвітлено психолого-педагогічні підходи до сутності професійної компетентності як основи професійної діяльності майбутніх перекладачів; конкретизовано зміст і складники професійної компетентності майбутніх перекладачів; досліджено потенціал компетентнісного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх перекладачів.

Професійний переклад виступає інструментом розширення колективної пам'яті людства, є фактом мови, тісно пов'язаним з культурою, передбачає наявність загальної культури та розуміння специфіки певної галузі, у якій він проводиться (В. Комісаров, Р. Міньяр-Белоручева). Перекладачі виконують важливу соціальну функцію, роблячи можливим міжмове спілкування. Перекладацька діяльність базується на інтеграції різних лінгвістичних і фонових знань, мовленнєвих і професійних умінь та навичок (З. Підручна, Н. Соболев, О. Шупта, І. Халєєва та ін.).

На основі вивчення напрацювань науковців (Т. Казакова, О. Поршнєва, І. Швайко) з'ясовано, що: *метою* перекладацької діяльності є виробництво мовних висловлювань з певного соціального замовлення; *об'єктом* перекладацької діяльності є інформація, яка міститься в початковому тексті, семантично та формально закінчене ціле, окремі частини якого взаємопов'язані, але неоднаково важливі для комунікації; головним *завданням* перекладача є адекватне відтворення повідомлення, а не мовних значень слів, яким властива багатозначність. Перекладацька діяльність має багатогранний характер, *специфіку й особливості*. Специфіка перекладацької діяльності полягає в тому, що перекладач повинен здійснювати комунікацію з носіями мови, аудіювати живу іноземну мову, аудіо- і телеінформацію, складати анотації, здійснювати абзацно-фразовий, послідовний усний і письмовий переклад за обмежений час, знати галузеву лексику, володіти необхідною лінгвокраєзнавчою, історичною, політичною, географічною та культурною інформацією. До основних *особливостей* перекладацької діяльності належать: досконале володіння мовою, швидке формулювання висловлювань, вміння використовувати фразеологічний ряд для вираження певної думки, утримування в пам'яті мовних продуктів різного

об'єму, уміння переходити з однієї мови на іншу, толерантне ставлення до співрозмовників з різним статусом.

Установлено, що чинна система професійної підготовки перекладачів у ВНЗ значною мірою спрямована лише на теоретичне осмислення перекладацької діяльності, тоді як поза увагою залишаються практичні аспекти формування професійно важливих якостей майбутніх перекладачів, не всі фундаментальні принципи перекладу відповідають вимогам загальноєвропейської системи вищої освіти, потребує вдосконалення професійна компетентність. На основі узагальнення наукової літератури визначено, що наукова дефініція «професійна компетентність» є інтеграційною характеристикою особистості фахівця, що охоплює знання, вміння, навички і особистісні якості, які забезпечують успішне виконання професійної діяльності. Вона інтегрує низку складників, які співвідносяться з професійною комунікацією, передбачають комплекс компетенцій, що забезпечують високу ефективність міжкультурної, міжмовної та міжособистісної комунікації. Під час аналізу формування професійної компетентності майбутніх перекладачів установлено, що одним із найбільш вагомих є дослідження її структури з урахуванням: професіограми (Ж. Таланова, А. Федорова, А. Янковець та ін.), переліку особистісно-моральних якостей (І. Алексєєва, Н. Гальськова, Е. Тарасов та ін.), переліку професійних компетенцій (В. Комісаров, Н. Комісарова, З. Підручна, М. Прозорова та ін.), спектра професійних функцій (Л. Латишева, Р. Міньяр-Белоручева, І. Халєєва та ін.).

Головний пріоритет організації професійної підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ передбачає поетапну реалізацію складників цілісного освітнього простору на засадах компетентнісного підходу, що передбачає переорієнтацію домінантної освітньої парадигми з переважною трансляцією знань, формуванням умінь і навичок на створення умов для оволодіння студентами комплексом компетенцій (Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина, О. Савченко та ін.). На основі напрацювань Т. Гуріної, О. Овчарук, О. Пометун встановлено, що компетентнісний підхід підсилює практичну спрямованість освіти. Досліджено переваги цього підходу (І. Зязюн), основні риси (О. Овчарук, С. Хазова) та особливості (І. Бургун, М. Кадемія) та встановлено його потенціал у формуванні професійної компетентності майбутніх перекладачів. Виокремлено особливості структури професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу: підвищення мотивації й стимулювання студентів до самовдосконалення; розвиток у майбутніх фахівців відповідального ставлення до планування й корекції професійної підготовки; визначення освітньої траєкторії кожного студента; активне залучення студентів до розробки освітніх проєктів; участь у період практики в реальній професійній діяльності.

У другому розділі – «Обґрунтування педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу у процесі вивчення фахових дисциплін» – досліджено структурні складники (компоненти, критерії, показники та рівні) професійної компетентності майбутніх перекладачів; представлено теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування професійної

компетентності майбутніх перекладачів, а також охарактеризовано структурно-функціональну модель.

На основі концепції трирівневої організації мовної підготовки особи, запропонованої Ю. Карауловим, у структурі професійної компетентності майбутніх перекладачів представлено лінгвістичний, соціокультурний, комунікативний компоненти. *Лінгвістичний* компонент передбачає здатність студентів конструювати граматично правильні форми та синтаксичні побудови, а також розуміти смислові відрізки в мові та використовувати їх у тому значенні, у якому вони застосовуються носіями мови. Зміст лінгвістичного компонента складають теоретичні знання в галузі фонетики, граматики, лексики рідної та іноземної мови. *Соціокультурний* компонент охоплює знання національно-культурної специфіки іншомовної поведінки, релевантні для сприйняття з погляду носіїв мови, а також вміння застосовувати соціокультурну інформацію в конкретній ситуації для вирішення проблем міжкультурної комунікації. Зміст цього компонента складають лінгвокраїнознавчі, соціолінгвістичні, соціокультурні та культурологічні знання. *Комунікативний* компонент базується на готовності майбутнього фахівця встановлювати контакти з іншими людьми. Його основу складають знання засобів спілкування, норм і правил поведінки, особливостей етикету, прийомів саморегуляції й контролю поведінки, а також система комунікативних умінь.

У процесі дослідження конкретизовано *когнітивний, операційний та особистісний* критерії професійної компетентності майбутніх перекладачів. Показники когнітивного критерію висвітлюють рівень оволодіння студентами теоретичними (загальнопрофесійними та спеціальними) знаннями. Вибір показників операційного критерію мотивований спектром практичних умінь і навичок, які мають опанувати майбутні перекладачі під час професійної підготовки. Показники особистісного критерію висвітлюють стан сформованості професійно важливих якостей. Виділено *три рівні* сформованості професійної компетентності в майбутніх перекладачів: низький, середній, високий. Застосовуючи виокремлені рівні, можемо об'єктивно визначити рівень оволодіння студентами перекладацькою діяльністю, установити ступінь використання ними теоретичних знань і сформованість практичних умінь та навичок перекладу, а також стан розвитку особистісних якостей.

На основі компетентнісного підходу теоретично обґрунтовано комплекс педагогічних умов, які впливають на формування професійної компетентності майбутніх перекладачів. *Перша* умова – спрямованість навчального процесу в режим самоосвіти за рахунок актуалізації мотиваційної сфери студентів і стимулювання рефлексії – впливає на формування лінгвістичного компонента професійної компетентності майбутніх перекладачів. Діяльність перекладача вимагає від нього не тільки високої ерудиції, широти інтересів, але й умінь постійно збагачувати знання, відшукувати та сприймати нову інформацію, продуктивно використовувати різні джерела інформації. Головним інструментом, який оновлює інтелектуальний потенціал майбутнього перекладача, є самоосвіта, яка допомагає в задоволенні пізнавальних і духовних потреб, сприяє розкриттю

професійного потенціалу. Основними механізмами стимулювання самоосвіти є актуалізація мотиваційної сфери студентів. На рівень сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів вагомий вплив має рефлексія, яка передбачає критичний аналіз змісту і методів пізнання та спрямована на підвищення якості пізнавальної діяльності.

Друга педагогічна умова – використання інтерактивного навчання як методико-технологічного інструменту в професійній підготовці – спрямована на формування практичних умінь та навичок майбутніх перекладачів. Інтерактивні технології побудовані на цілеспрямованій та спеціально організованій груповій та міжгруповій діяльності, організації ефективного зворотнього зв'язку між усіма учасниками освітнього процесу для досягнення взаєморозуміння, підвищення вербального та невербального іміджу студентів. У процесі застосування інтерактивних технологій відбувається безпосереднє залучення майбутніх перекладачів до реалізації професійної діяльності, де вони можуть активно засвоїти оптимальні зразки професійних дій у режимі діалогу, що дозволяє занурення в перекладацький простір. Використання інтерактивного навчання базується на паритетних міжособистісних стосунках викладача і студентів шляхом багатосторонньої комунікації з використанням зворотного зв'язку.

Третя педагогічна умова – забезпечення комунікативно орієнтованого характеру професійної підготовки на основі ідей міжкультурної комунікації та продуктивної спільної діяльності – спрямована на формування комунікативного компонента професійної компетентності майбутніх перекладачів. У міжкультурній комунікації простежується взаємодія: 1) мови, що відображає культуру народу, як визначеної форми культурної поведінки; 2) культури, що передає своєрідність суспільно-історичних умов і специфіку культурного життя; 3) суб'єкта, носія мови та культури. Тому в процесі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів було враховано, що іншомовна культура не одновимірна, а існує в трьох вимірах: минулому, сьогоденні та майбутньому – які одночасно реалізуються в реальному процесі міжкультурної комунікації. Виявлено, що ефективне формування професійної компетентності майбутніх перекладачів може бути забезпечене тільки в тому випадку, якщо студенти володіють рідною мовою і культурою, а також мовою свого опонента.

Виокремлені педагогічні умови були покладені в основу розробки структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів (рис. 1). У розробленій структурно-функціональній моделі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів є цілісною системою з множиною взаємопов'язаних елементів, які утворюють стійку єдність.

До складу структурно-функціональної моделі увійшли мотиваційно-ціннісний блок (мета, завдання, наукові підходи, принципи навчання); операційно-діяльнісний блок (педагогічні умови, етапи підготовки, форми, методи і засоби); оцінювально-результативний блок (компоненти, критерії, рівні, результат). За кожним з блоків закріплено певні завдання та очікувані результати.

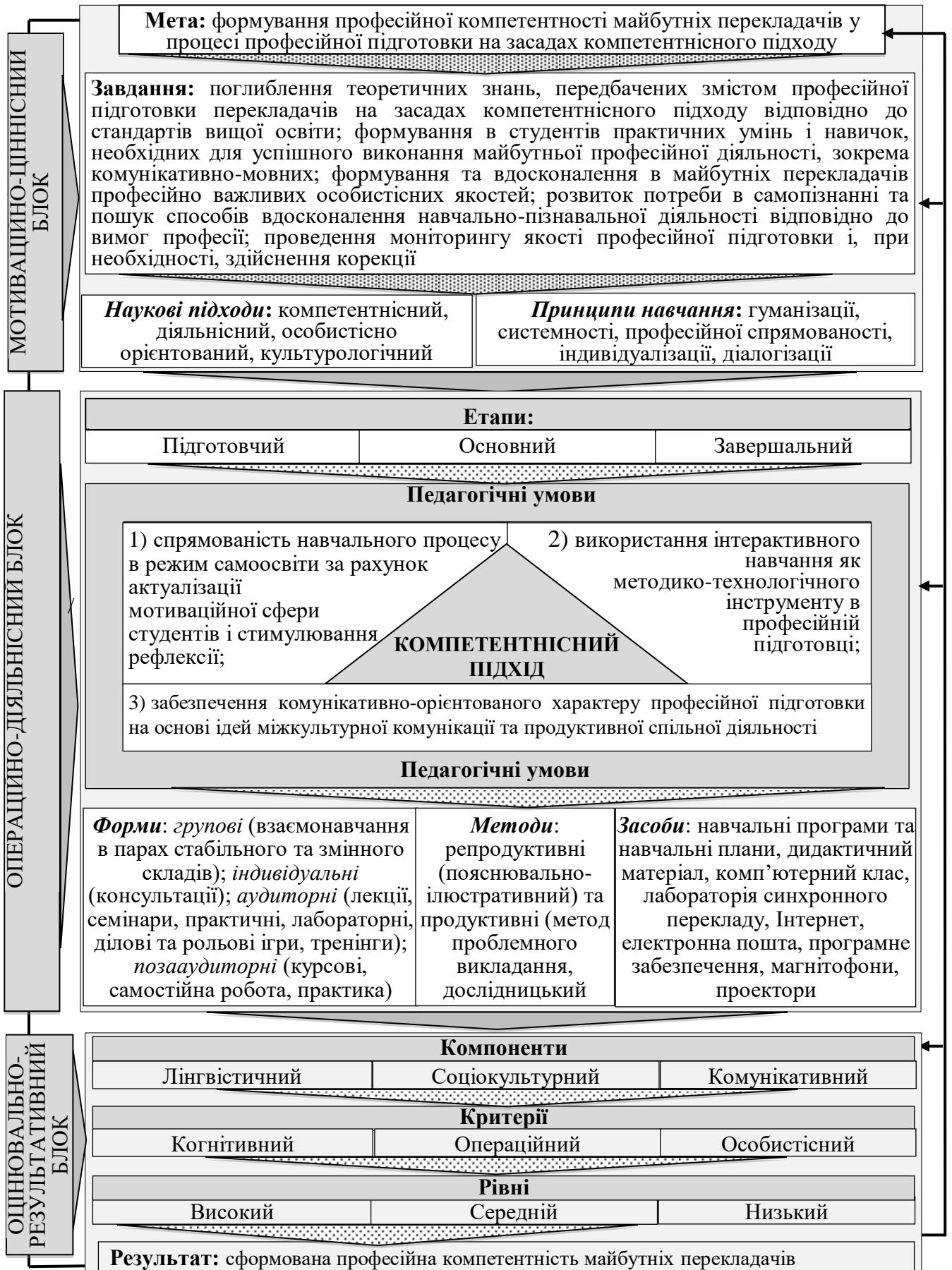

Рис. 1 Структурно-функціональна модель формування професійної компетентності майбутніх перекладачів

У третьому розділі – «Методика та результати дослідно-експериментальної роботи» – представлено характеристику моніторингового дослідження початкового стану сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів; охарактеризовано практичні шляхи впровадження педагогічних умов під час вивчення фахових дисциплін майбутніми перекладачами; проведено аналіз та інтерпретацію результатів дослідно-експериментальної роботи.

Констатувальний етап експерименту проводився в природних умовах освітнього процесу Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького, Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича та Міжнародного гуманітарного університету. В експерименті брало участь 98 майбутніх перекладачів та 12 викладачів з кафедр перекладу. Констатувальний етап експериментального дослідження був спрямований на вирішення таких *завдань*: підібрати методи діагностики, що дозволяють об'єктивно оцінити рівень професійної компетентності; вивчити реальний стан сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів у процесі вивчення фахових дисциплін; з'ясувати усі позитивні сторони та проаналізувати недоліки у формуванні професійної компетентності майбутніх перекладачів. Джерелом отримання інформації про рівень сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів були результати виконання комунікативно-діалогових завдань, тестування, письмових та усних перекладів, аналіз анкетування, бесід, інтерв'ю.

Установлено, що переважна більшість майбутніх перекладачів мали середній рівень сформованості професійної компетентності за показниками усіх компонентів. Таким чином, чинна практика професійної підготовки майбутніх перекладачів недостатньо орієнтована на формування професійної компетентності. Результати констатувального етапу експериментального дослідження засвідчили необхідність ґрунтовної практичної діяльності щодо формування в майбутніх перекладачів професійної компетентності та показали потребу в організації формувального етапу експерименту.

Формування професійної компетентності майбутніх перекладачів забезпечувалося шляхом впровадження в освітній процес педагогічних умов та авторської структурно-функціональної моделі під час викладання таких фахових навчальних дисциплін: «Вступ до перекладознавства та основи теорії мовної комунікації», «Лінгвокраїнознавство», «Етика перекладача», «Практичний курс англійської мови», «Практика усного та письмового перекладу», «Теорія перекладу».

Так, для практичної реалізації першої педагогічної умови здійснювалося стимулювання самоосвіти, інтеграція різних видів індивідуальної та групової навчально-пізнавальної діяльності, розвиток мотиваційних установок та вдосконалення рефлексії. У практичній площині було розроблено комунікативно-діалогові завдання, спрямовані на пізнання культурознавчої маркованої інформації в усних і писемних текстах, її інтерпретацію на основі співвідношення з фактами та подіями рідної культури.

Для впровадження другої педагогічної умови розроблено продуктивні творчі завдання, мовні тренінги. З метою налагодження зворотнього зв'язку студенти брали участь у ділових іграх «Міжнародна конференція з питань захисту навколишнього середовища», «Обмін студентами між країнами Україна та Англія». Позитивним ефектом відзначилися рольові ігри: контрольована (controlled role-play), коли учасники отримували необхідні репліки; помірно контрольована (semi-controlled role-play), коли студенти отримували загальний опис сюжету та опис своїх ролей; вільна (free role-play), коли студенти отримували лише загальні обставини спілкування; епізодична (small-scale role-play), коли розігрувався окремий епізод; тривала (larger-scale role-play), коли протягом тривалого періоду розігрувалася серія епізодів. У процесі рольових ігор робився акцент на формування мовних навичок (чітка дикція, впевнений голос, висока швидкість мовлення, нормативна вимова, відсутність засмічених слів у мові, відсутність повторів), розвиток пам'яті (збільшення обсягу короткочасної, оперативної пам'яті, збільшення мовного запасу), переключення (з однієї мови на іншу; з вербального кодування на цифрове; з семантичного перекладу на міжмовний).

Під час організації та проведення мовних тренінгів використовувалися вправи: «Скоромовки», «Продовжіть фразу», «Мова по черзі», «Тіньовий повтор».

Із метою впровадження третьої педагогічної умови було розроблено особистісні, парні та групові проекти («Складання маршруту подорожі поїздом по Англії та інших англомовних країнах» (результат проекту – схема маршруту з коментарями); «Купівля квартири в Лондоні через агентство з продажу нерухомості» (результат проекту – альбом з фотографіями та документація, форма презентації – усна форма), розширювався рольовий репертуар майбутніх перекладачів. Практичні вправи та завдання, які пропонувалися студентам, були спрямовані на вдосконалення вербального та невербального іміджу, а також на розширення міжкультурної комунікації й налагодження продуктивної спільної діяльності.

Формувальний етап експериментального дослідження проведено на базі Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, у якому задіяно дві групи майбутніх перекладачів: КГ (37 студентів) та ЕГ (44 студентів). Студенти КГ навчалися за традиційною методикою, а майбутні перекладачі в ЕГ навчалися на основі авторського підходу, що базувався на впровадженні педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів під час вивчення фахових дисциплін на засадах компетентнісного підходу.

У процесі експерименту були отримані вагомі позитивні результати щодо сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів (табл. 1). Для перевірки достовірності отриманих результатів використано методи порівняння параметрів генеральних сукупностей шляхом обрахунку F-критерію.

**Результати сформованості професійної компетентності
майбутніх перекладачів**

Групи	Етапи	Рівні професійної компетентності						СБ
		низький (3 бали)		середній (4 бали)		високий (5 бали)		
		к-ть	у %	к-ть	у %	к-ть	у %	
КГ (37)	ВК	29	78,38	6	16,22	2	5,40	3,27
	ПК	22	59,46	11	29,73	4	10,81	3,51
ЕГ (44)	ВК	35	79,54	6	13,64	3	6,82	3,27
	ПК	10	22,73	20	45,45	14	31,82	4,09

Примітка: ВК – вступний контроль; ПК – підсумковий контроль; СБ – середній бал.

Установлено, що показник F-критерію у КГ (1,347; 1,298; 1,299) не входить у визначені межі табличної величини від 1,4 до 1,7. Цифрові дані F_{emp} у студентів ЕГ перебувають у межах табличної величини (1,561; 1,568; 1,479). Отримані результати засвідчили істотні статистично значущі переваги авторського підходу, що базувався на впровадженні в професійну підготовку майбутніх перекладачів у процесі вивчення фахових дисциплін на засадах компетентнісного підходу педагогічних умов та структурно-функціональної моделі.

ВИСНОВКИ

У дисертації висвітлено теоретичні узагальнення та запропоновано нове вирішення актуального наукового завдання: формування професійної компетентності майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу під час вивчення фахових дисциплін. Результати дослідження дали підстави сформулювати такі загальні **висновки**:

1. На основі узагальнення наукових джерел встановлено, що професійна перекладацька діяльність є складним, різнобічним і поліфункціональним видом міжкультурної комунікації, спрямованим на виявлення смислового змісту письмових і усних текстів, що створюються в одній культурі та адаптацію їхнього змісту до сприйняття представниками іншої культури. Перекладачі виступають своєрідними ретрансляторами ідей і думок інших, а також є повноправними та відповідальними учасниками комунікаційного акту. Перекладацька діяльність базується на інтеграції різних лінгвістичних і фонових знань, мовленнєвих і професійних умінь і навичок, спрямованих на виконання перекладачем професійних завдань. Мета перекладацької діяльності – вироблення мовних висловлювань. Об'єктом є інформація, яка міститься в початковому тексті та становить семантично та формально закінчене ціле, окремі частини якого взаємопов'язані, але неоднаково важливі для комунікації. Головне завдання – адекватне відтворення повідомлення, а не мовних значень слів, яким поза контекстом властива багатозначність.

Специфіка перекладацької діяльності полягає в тому, що перекладач повинен здійснювати комунікацію з носіями мови, аудіювати живу іноземну мову, аудіо-

та телеінформацію, складати анотації, здійснювати абзацно-фразовий, послідовний усний і письмовий переклад за обмежений час, знати зміст роботи перекладача, галузеву лексику, володіти необхідною лінгвокраєзнавчою інформацією, основними історичними, політичними, географічними та культурними реаліями у процесі здійснення різних професійних завдань. До основних особливостей перекладацької діяльності належать: досконале володіння мовою; швидке формулювання висловлювання; уміння використовувати фразеологічний ряд для вираження думок; утримування в пам'яті мовних продуктів різного об'єму; уміння переключатися з однієї мови на іншу; толерантне ставлення до співрозмовників з різним соціальним статусом і рівнем володіння мовою.

2. Професійну компетентність перекладача розглянуто як характеристику фахівця, що володіє гнучким, динамічним, своєчасно коректованим комплексом компетенцій, які забезпечують високу ефективність міжкультурної, міжмовної та міжособистісної комунікації. У структурі професійної компетентності майбутніх перекладачів подано лінгвістичний, соціокультурний, комунікативний компоненти. Лінгвістичний компонент передбачає готовність і здатність студентів конструювати граматично правильні форми та синтаксичні побудови, розуміти смислові відрізки в мові, організовані відповідно до чинних норм іноземної мови, і використовувати їх в тому значенні, у якому вони використовуються носіями мови; його зміст складають теоретичні знання з фонетики, граматики, лексики рідної та іноземної мови (характеризується когнітивним критерієм). Соціокультурний компонент охоплює знання національно-культурної специфіки іншомовної поведінки, елементів соціокультурного контексту, релевантних для сприйняття мови, здатність сприймати дійсність країни мови, що вивчається, уміння застосовувати соціокультурну інформацію в конкретній ситуації для вирішення професійних проблем міжкультурної комунікації; його зміст складають лінгвокраїнознавчі, соціолінгвістичні та культурологічні знання, соціокультурні вміння зіставляти себе, свою мовну поведінку з поведінкою представників інших культур (характеризується операційним критерієм). Комунікативний компонент трактується як здатність і готовність фахівця встановлювати та підтримувати контакти з іншими людьми; його зміст складають знання засобів і способів спілкування, норм і правил поведінки, особливостей етикету, законів встановлення міжособистісних контактів, прийомів саморегуляції і контролю поведінки, а також система комунікативних умінь (характеризується особистісним критерієм). У процесі дослідження визначено показники та рівні (низький, середній, високий) сформованості професійної компетентності майбутніх перекладачів.

3. Професійна компетентність не є природнім новоутворенням, а є результатом професійного становлення перекладача, а тому потребує цілеспрямованого формування, що об'єднує теоретичну та практичну підготовку майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу, який формує здатність навчатись і самонавчатись, підсилює практичну спрямованість освіти, сприяє одержанню досвіду діяльності, формуванню вмінь і навичок на практиці

реалізувати отримані знання. Методологічним підґрунтям є ідеї особистісного розвитку на основі психолого-педагогічних концепцій розвитку професійних компетенцій. Професійна підготовка майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу в процесі вивчення фахових дисциплін базується на: підвищенні мотивації та стимулюванні до самовдосконалення майбутніх фахівців; розвитку відповідального ставлення до навчання та залучення до активної діяльності з планування, реалізації і корекції підготовки до професійної діяльності під час навчання у ВНЗ; визначенні освітньої траєкторії кожного студента; активному залученні студентів до розробки освітніх проектів. Упровадження компетентнісного підходу в професійну підготовку майбутніх перекладачів передбачає переорієнтацію освітнього процесу на результат у діяльнісному вимірі, акцентування уваги на нові якості професійної дії, що стимулює внутрішні (знання, уміння, цінності, психологічні особливості) та зовнішні (інформаційні, людські, матеріальні) ресурси для досягнення професіоналізму; накопичення цілісного досвіду вирішення життєвих і професійних проблем та розвиток ключових компетенцій.

4. Із метою формування професійної компетентності майбутніх перекладачів обґрунтовано педагогічні умови, які розглядаємо як цілеспрямоване поєднання можливостей педагогічного процесу та спеціально організовані обставини, які позитивно впливають на ефективність і результативність освітнього процесу, спрямованого на формування в майбутніх перекладачів професійної компетентності. Специфіка педагогічних умов детермінована потенціалом компетентнісного підходу, змістом і особливостями організації професійної підготовки майбутніх перекладачів. Виокремлено та обґрунтовано три педагогічні умови: спрямованість навчального процесу в режим самоосвіти за рахунок актуалізації мотиваційної сфери студентів і стимулювання рефлексії; використання інтерактивного навчання як методико-технологічного інструменту в професійній підготовці; забезпечення комунікативно орієнтованого характеру професійної підготовки на основі ідей міжкультурної комунікації та продуктивної спільної діяльності.

Упровадження педагогічних умов базувалося на: стимулюванні самоосвіти, інтеграції різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, розвитку мотиваційних установок, удосконаленні рефлексії; введенні продуктивних творчих завдань і впровадженні інтерактивних технологій групової та міжгрупової діяльності на основі мовних тренінгів, налагодженні зворотнього зв'язку, удосконаленні вербального і невербального іміджу в процесі участі в рольових і ділових іграх; покращанні міжкультурної комунікації під час роботи студентів над особистісними, парними й груповими проектами та розширенні рольового репертуару майбутніх перекладачів.

Для досягнення позитивних результатів у формуванні професійної компетентності майбутніх перекладачів використовувалося педагогічне моделювання, унаслідок чого розроблено структурно-функціональну модель, що має блочну структуру та складається з мотиваційно-ціннісного (мета, завдання, наукові підходи, принципи навчання), операційно-діяльнісного (етапи підготовки,

форми, методи і засоби та педагогічні умови), оцінювально-результативного (компоненти, критерії, рівні, результат) блоків.

5. Ефективність упроваджених педагогічних умов та структурно-функціональної моделі визначено за результатами формувального етапу експериментального дослідження. Аналіз одержаних результатів засвідчив, що освітній процес в ЕГ зазнав суттєвих змін. Зросла якість навчальної діяльності студентів, позитивна динаміка отримана щодо зменшення кількості студентів із низьким рівнем професійної компетентності, а також отримано істотний приріст кількості студентів з високим рівнем сформованості професійної компетентності. Статистичну достовірність результатів доведено за допомогою методів математичної статистики на основі використання F-критерію ($p=5\%$). F-критерій у КГ (1,347; 1,298; 1,299) не входить у визначені межі табличних величин, тоді як цифрові дані F_{emp} у студентів ЕГ (1,561; 1,568; 1,479) перебувають у межах табличної величини від 1,4 до 1,7.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування професійної компетентності майбутніх перекладачів. Перспективними напрямками подальших досліджень вважаємо вдосконалення змісту формування професійної компетентності на засадах акмеологічного та діяльнісного підходів та впровадження в професійну підготовку майбутніх перекладачів сучасних інформаційних технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Гальчак Т. В. Модель формування професійної компетентності усного перекладача в процесі навчання у вищій школі / Т. В. Гальчак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогіка. – Тернопіль : ТНПУ, 2010. – № 1. – С. 46–52.

2. Гальчак Т. В. Гендерний аспект мовленнєвої поведінки усного перекладача / Т. В. Гальчак // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Сер. : Педагогіка. – Тернопіль : ТНПУ, 2011. – № 2. – С. 191–196.

3. Гальчак Т. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу / Тетяна Гальчак // Науковий вісник Чернівецького університету : зб. наук. праць. Сер. : Педагогіка та психологія. – Чернівці : ЧНУ, 2015. – Вип. 766. – С. 35–43.

4. Гальчак Т. В. Формирование профессиональной компетентности будущих переводчиков / Т. В. Гальчак // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : зб. наук. праць Херсонського національного технічного університету. – Херсон : Грінь Д. С., 2015. – Вип. 1 (12), т. 4. – С. 10–13.

5. Гальчак Т. В. Дослідно-експериментальна перевірка результативності впровадження педагогічних умов і структурно-функціональної моделі формування професійної компетентності майбутніх перекладачів / Тетяна Віталіївна Гальчак // Вісник Черкаського університету. Сер. : Педагогічні науки. – Черкаси, 2016. – Вип. 9. – С. 95–99.

6. Halchak T. The essence and structure of professional competence of interpreters / Tetiana Halchak // *The Caucasus : scientific journal*. – Tbilisi, 2016. – Vol. 13, Issue 3. – P. 12–16.

Опубліковані праці апробаційного характеру

7. Гальчак Т. В. Навчання фахівців перекладацької діяльності на основі психотехніки / Т. В. Гальчак // Підготовка фахівців у системі професійної освіти: проблеми, технології, перспективи : матеріали всеукр. наук.-метод. конф. (Кривий Ріг, 9–10 квіт. 2009 р.). – Кривий Ріг : ВЦ КДПУ, 2009. – С. 210–213.

8. Halchak T. Translation teaching: a practice-oriented approach / Tetyana Halchak // *Лінгвістичні проблеми та інноваційні підходи до викладання чужоземних мов у вищих навчальних закладах : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф.* (Львів, 28–30 жовт. 2010 р.). – Львів, 2010. – С. 92.

9. Гальчак Т. В. Переклад як процес і результат аналітико-синтетичної діяльності майбутнього перекладача у процесі навчання у виші / Т. В. Гальчак // *Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість : матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (Острого, 22–23 квіт. 2010 р.). – Острого : вид-во НУ «Острозька академія», 2010. – С. 71–76.

10. Гальчак Т. В. Психолого-педагогічні аспекти формування професійної компетентності студентів / Тетяна Віталіївна Гальчак // *Перспективні інновації у підготовці педагогічних та інженерних кадрів: теорія, методологія, досвід : зб. наук. праць за матеріалами всеукр. наук.-метод. конф.* (Херсон, 18–19 лист. 2010 р.). – Херсон : вид-во ХДУ, 2010. – С. 27–35.

11. Гальчак Т. В. Методика організації професійної підготовки майбутніх перекладачів на засадах компетентісного підходу у процесі вивчення фахових дисциплін / Тетяна Віталіївна Гальчак // *Сучасна педагогіка та психологія: від теорії до практики : матеріали всеукр. наук.-практ. конф.* (Запоріжжя, 26–27 серп. 2016 р.). – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016 – С. 60–63.

12. Гальчак Т. В. Потенціал компетентісного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх перекладачів / Тетяна Віталіївна Гальчак // *Актуальные научные исследования в современном мире : сб. науч. трудов XV междунар. науч. конф.* (Переяслав-Хмельницький, 21–22 июля 2016 г.). – Переяслав-Хмельницький, 2016. – Вып. 8 (16), ч. 2. – С. 32–37.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

13. Гальчак Т. Гендерні особливості формування професійної компетенції усного перекладача / Тетяна Гальчак // *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. : Філологічні науки (мовознавство)*. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. – Вип. 89 (1). – С. 148–151.

14. Гальчак Т. В. Поняття *усний переклад* у контексті міжсоціальної та внутрішньосоціальної взаємодії / Т. В. Гальчак // *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки : наук. журн. Сер. : Філологічні науки*. – Луцьк, 2010. – № 9. – С. 238–241.

15. Гальчак Т. В. Теоретичні та практичні основи проведення тестування професійної придатності студентів до усного перекладу : метод. реком. / Тетяна Віталіївна Гальчак. – Тернопіль : Вектор, 2016. – 32 с.

АНОТАЦІЇ

Гальчак Т. В. Підготовка майбутніх перекладачів на засадах компетентнісного підходу у процесі вивчення фахових дисциплін. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія МОН України, Хмельницький, 2017.

У дисертації проаналізовано теоретичні та практичні підходи до формування професійної компетентності майбутніх перекладачів у процесі вивчення фахових дисциплін. Доведено творчий потенціал компетентнісного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх перекладачів. Теоретично обґрунтовано сукупність педагогічних умов (спрямованість навчального процесу в режим самоосвіти за рахунок актуалізації мотиваційної сфери студентів та стимулювання рефлексії; використання інтерактивного навчання як методико-технологічного інструменту в професійній підготовці; забезпечення комунікативно орієнтованого характеру професійної підготовки на підставі ідей міжкультурної комунікації і продуктивної спільної діяльності). Виділені педагогічні умови покладено в основу структурно-функціональної моделі, яка складається з трьох блоків: мотиваційно-ціннісного (мета, завдання, наукові підходи, принципи освіти), операційно-діяльнісного (етапи підготовки, форми, методи, засоби та педагогічні умови), оцінювально-результативного (компоненти, критерії, рівні, результат), між якими є системний взаємозв'язок.

Ключові слова: майбутні перекладачі, професійна компетентність, компетентнісний підхід, фахові дисципліни, компоненти, критерії, показники, педагогічні умови, структурно-функціональна модель.

Гальчак Т. В. Подготовка будущих переводчиков на засадах компетентностного подхода во время изучения профессиональных дисциплин. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Хмельницкая гуманитарно-педагогическая академия МОН Украины, Хмельницкий, 2017.

В диссертации проанализированы теоретические и практические подходы к формированию профессиональной компетентности будущих переводчиков в процессе изучения специальных дисциплин. Обоснован творческий потенциал компетентностного подхода в формировании профессиональной компетентности будущих переводчиков. Теоретически обоснована совокупность педагогических условий (направленность учебного процесса в режим самообразования за счет актуализации мотивационной сферы студентов и стимулирования рефлексии,

использование интерактивного обучения как методико-технологического инструмента в профессиональной подготовке, обеспечение коммуникативно ориентированного характера профессиональной подготовки на основании идей межкультурной коммуникации и продуктивной совместной деятельности). Выделенные педагогические условия положены в основу структурно-функциональной модели, которая состоит из трех блоков: мотивационно-ценностного (цель, задачи, научные подходы, принципы образования) операционно-деятельностного (этапы подготовки, формы, методы, средства и педагогические условия), оценочно-результативного (компоненты, критерии, уровни, результат), между которыми есть системная взаимосвязь.

Ключевые слова: будущие переводчики, профессиональная компетентность, компетентностный подход, профессиональные дисциплины, компоненты, критерии, показатели, педагогические условия, структурно-функциональная модель.

Halchak T. V. Intended Interpreters' Training on the Basis of Competence Approach in the Process of Studying Professional Disciplines. – Manuscript.

Thesis for obtaining a scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Vocational Training. – Khmelnytskyi Humanitarian-Pedagogical Academy Ministry of Education and Science of Ukraine, Khmelnytskyi, 2017.

The dissertation presents a retrospective analysis of the intended interpreters' training in the process of studying professional disciplines.

The study highlights the potential of competence approach in formation of the intended interpreters' professional competence. The essence of professional activity of the intended interpreters and their professional training at higher educational establishments has been analyzed. The research introduces scientific approaches to the substance of professional competence and discloses the content of components, criteria and indications of the intended interpreters' professional competence.

It also proved and tested a set of pedagogical conditions of formation of the intended interpreters' professional competence (orientation of the educational process in the mode of self education by actualisation of motivational sphere of students and stimulation their access to the position of reflection; use of the technology of online learning as a methodological and technological tools for vocational training; ensuring communication-oriented nature training based on the ideas of intercultural communication and joint productive activity) and defined mechanisms of their implementation during the study of professional disciplines. The content of sociocultural, linguistic, communicative component of professional competence of the intended interpreters has been disclosed, criteria (cognitive, operational, personal), and its performance at high, medium and low levels have been cleared out.

To provide maximum efficiency of formation of professional competence of the intended interpreters, theoretically justified a set of pedagogical conditions (orientation of the educational process in the self mode of updating the motivational sphere of students and stimulation of reflection; the usage of interactive learning as a

methodological and technological tools for training; ensuring communicative orientation of nature of professional training to the basis of the ideas of intercultural communication and the overall productive activities). All pedagogical conditions are allocated on the basis of competence approach. The study established practical mechanisms for the implementation of pedagogical conditions in the educational process of higher educational establishments.

Dedicated pedagogical conditions form the basis of structural-functional model that allowed visualising the process of formation of professional competence during study of professional disciplines. Structural and functional model consists of three parts: motivational-value (purpose, objectives, scientific approach, education principles); operational-activity (the stages of training, forms, methods, means and pedagogical conditions); rate-score (components, criteria and levels of the result), between which there is a systemic relationship.

Effectiveness of introduced conditions and the structural-functional model of formation of professional competence of the intended interpreters are determined by the results of the pedagogical experiment. The results are tested by the methods of mathematical statistics, confirmed the effectiveness of the author's approach to the formation of professional competence of the intended interpreters during the study of professionally oriented disciplines on the basis of competence approach.

Key words: intended interpreters, professional competence, competence approach, professional discipline, components, criteria, pedagogical conditions, structural and functional model.

Підписано до друку 26.01.2017 р. Формат 60x84/16.
Друк офсетний. Кегль Times New Roman. Ум. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Замовлення № 28.

Видавець ПП Заколотний М.І.
м.Хмельницький, вул.Соборна, 55
тел.: (0382)777-717
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №3770 від 28.01.2010 р.